

Kocsis Imre

festőművész (Makó, 1940. február 4.)

...Kocsis Imre a Magyar Képzőművészeti Főiskola (később Egyetem) kötelékében negyven éven át tanított megszakítás nélkül, egészen az elmúlt tanévig. Pályáját fiatal gyakornokként 1968-ban kezdte a főiskolán, ahol később tanársegéd, adjunktus, docens és egyetemi tanár lett, s egyben a Képgrafikai Tanszék vezetője tizenöt éven keresztül. Huszonöt évig tagja volt az Egyetemi Tanácsnak, egy évtizedig a Magyar Akkreditációs Bizottságnak.

A művészi szitanyomás meghonosítása Magyarországon az ő nevéhez fűződik. (...)

Az első – hatdarabos – színesceruza-készletet az édesanyja vásárolta neki és bátyjának. Hogy ne legyen veszekedés a dologból, egyformán kétfelé vágta azokat. (...)

...Az általános iskola felső tagozatában ünnepi dekorációkat rajzoltattak a tehetségesebb diákokkal. Imre volt az egyedüli, aki az egykori állami vezetők portróját is megörökíthette. Ebben sok örömét nem lelte. Hatodikos korában került egy rajzsakkörbe. Hogy kitűnt-e a többiek közül, azt mondja nekem, biztosnak tartja. Bár az ott kapott feladatokat, ahogy fogalmaz: „baromian unta”. Mai fejjel fontosnak tartja azt, hogy az ember ezen ifjú éveiben felfedezze-e magában az ábrázolási képességet. Azt, hogy ez örömet okoz neki és másoknak is. (...)

Kocsis Imre sokszínű egyéniség – remek popos, hiperrealista és konceptuális műveket tudhat magáénak, külön említést érdemel fotóművészeti tevékenysége is – nem beszélve a főiskolai tanárról, a „lepkevadásról” és a kertművész képzőművészről.

...*Lakodalom* című nagyméretű képe nem elszigetelt része életművének, hanem sokkal inkább foglalata, esszenciája eddigi törekvéseinek, a különféle periódusoknak és nem utolsósorban művészetszemléletének. (...)

...Középiskolába festő szakra jelentkeztem, de csak iparművész osztályba vettek fel, ahol csak rajzolni tanultunk négy éven keresztül. Festeni a kollégiumban kezdtem el szabad időmben. Akvarelljeimet megmutattam Újváry Lajos festőművész rajztanáromnak. Ő biztatott, szakmai tanácsokkal segített. Legtöbbet mégis egymástól tanultunk a kollégiumban, szinte versenyezve egymással, új megoldásokat keresve.

A főiskolán ma már hihetetlennek tűnő szellemi elzártságban élünk. A magyar festészeti hagyományok követését ellenezték, arról viszont, hogy a világban mi történik, semmiféle információt nem kaptunk. Az akkori hivatalos félabsztrakt-félfigurális festészet pedig szakmailag sehová nem vezetett. (...)

...Tizenhat éves voltam. Abban az időben a Gellért-hegyen laktunk, a Somlói úton: kollégiumban. Már nem tudom, hogyan jött a híre, de tudtuk, hogy délután a Műszaki Egyetemen nagygyűlést tartanak. Oda mentünk le néhányan. Részt vettünk a nagygyűlésen, utána elmentünk a Bem-szoborhoz. Ami ott történt, azt már millióan elmondták, nyilvánvaló, hogy nem tudok hozzátenni semmit.

Másnap, 24-én, az előző nap friss élményei alapján, mivel több helyen is láttam a zászlóból a címert kitépő embereket, a jelenetet megfestettem. Ötvenévi lappangás után ez év tavaszán került elő a kép.

A Kálvin téren találkoztam az első halottal az utcán. Halottakat korábban is láttam, otthon is, a világ legtermészetesebb dolga volt számunkra. De a járdán, az arca letakarva nemzetiszín zászlóval, az megdöbbenő volt. Több kompozícióvázlatom és tanulmányom maradt fenn ettől az inspirációtól indítva...

...November 3-ára elfogyott az élelem a kollégiumban, és az már nyilvánvaló volt, hogy ostrom alá veszik Budapestet. Akkor szélnek eresztettek bennünket. Másnap hajnalban jutottam haza Makóra, stoppal, gyalog, ahogy tudtam. Akkor már tele volt az országút orosz páncélosokkal, teherautókkal, katonákkal.

Anyám mindig emlegette, amikor hajnalban lenyomtam a kilincset, megérezte, hogy én vagyok. És azóta is, míg élt, mindig fölhívott november 4-én, mert a hazaérkezésem napját második születésnapomnak tartotta. (...)

...A Lakodalom című nagyméretű festményemnél a legnagyobb lelkierő ahhoz kellett, hogy mások számára ennyire feleslegesnek, érthetetlennek tűnő vállalkozásba ekkora energiát fektessek. Tízévnyi munkám fekszik benne. E tíz év alatt jóformán se jobbra, se balra nem néztem, hogy csak erre a munkára koncentrálhassak.

Az elképzelés igen-igen régi. Több mint harminc évig foglalkoztam ezzel a témával. Többször nekifutottam, de nem jutottam eredményre, amíg Rómában 1989-ben, amikor kint voltam ösztöndíjasként, egy művészeti szaküzletben nézegettem a festővásznakot, és az egyik, ahogy nézek felfelé, még mindig fogva tart. Akkor ugrott be, hogy ez a méret kell ahhoz, hogy a festmény valóra váljon. Amikor kisebb mérettel próbálkoztam, mindig zsánerképpé szelídült vagy jámborodott a dolog. A festmény végleges mérete 295×450 cm. (...)

...A Lakodalom egésze a zsigereimben oldott. Olyan megélt élmények és olyan környezet táplálta, amit fiatal korom óta ismertem, amelyben benne éltem. Ez nem egy talált fotó alapján készült festmény, hanem saját élményem dokumentálása. Minden lepusztultságukkal együtt nagyon tiszteltem, szerettem ezeket az emberekhez szokott, emberekhez kopott tárgyakat és az embereket, akik ezekkel dolgoztak. Nekik próbálok emléket állítani. Szerettem ezt a világot. Közel állt hozzám. Tisztes szegénység volt, de azokban a levert zománcú edényekben mégiscsak étel főtt. (...)

...A kertalakítást legjobban a manapság divatos művészeti irányzatokhoz hasonlítanám, mint amilyen a performance, az akció. Úgy, ahogy az akciófestészetben a mű tartalma és mondanivalója a festés története, a kertben a fa, a virág, a kő velem egyenrangú társak, ugyanolyan részesei a kompozíciónak, a cselekvésnek, azaz magának a kertészkedésnek. (...)

...Kertem a távol-keleti kertek hangulatát idézi. A természetből összegyűjtött kövek az örökkévalóságot, a patakából származó kis görgeteg-kövek az állandó mozgás érzetét keltik. Mind a természetből származó, mind a faragott kövek hangulatteremtő értékét növeli a rájuk vagy a közelükbe ültetett, s a velük azonos környezetből származó virág vagy örökzöldféle. (...)

...1969-től Szentendrén, az új művésztelep egyik műteremházában élek családommal. (...)

Raj Tamás

Raj Tamás

rabbi, történész (Budapest, 1940. február 9.)

Hetven év – nem hetvenkedni való életkor! Ennyi idős volt Dávid király, a bibliai Zsoltárok könyvének szerzője, amikor eltávozott az öröklét honába. És mennyi mindent tett életében azon felül! Örökbecsű dalai, amelyeket éveken át fordítottam, háromezer esztendő múltán még mindig visszhangra találnak lelkünkben...

Hetven év – sok mindegyre emlékezhetnék, de hadd idézzek fel csupán néhány csodát, amelyet megérhettem.

Hetven év – gyermekkoromban két csodát is megtapasztalhattam. Az egyik, hogy életben maradtunk. Jóllehet vidéki rokonaim jó része odaveszett a holokauszt során – egyik nagyapám a gettóban halt meg, a

síriját sem találtuk meg, édesapám többévi munkaszolgálat és orosz fogság után tért vissza –, de a szűk család mégis túlélte a borzalmakat. Még jól emlékszem a fasiszta rémuralom és a pesti ostrom szörnyűségeire, amelyek mindörökké mélyen belém vésődtek. (A nálam fiatalabbak már nem idézhetik fel: öcsém éppen azért szerencsésebb, mert ő

mindabból szinte semmit sem őriz magában.)

A másik gyermekkori csoda Izrael állam kikiáltása volt. Tanulmányaimat héber elemi iskolában kezdtem, a budapesti Rabbiképző Intézet akkor még romos épületében, ahol a zsinagóga frigyszekrénye elé állították fel a táblát: azon tanultuk a héber és a magyar

betűket, sorra egymás után. A kulturális kapcsolatok ilyen erős ötvözése azóta is meghatározza életemet.

Hetven év – felnőttkoromban is megérhettem két különleges csodát. Az egyik, hogy eljuthattam őseim földjére. Negyvenhat éves koromban kaphattam először nyugati útlevelet, s én azonnal elindultam Kelet felé. Miközben a gép leszállt velem a tel-avivi repülőtéren és megláttam a pálmákat, arra gondoltam, hány tucatnyi őszám remélte hiába, hogy egyszer életében elzarándokolhat a Szentföldre. Vajon mivel érdemeltem ki, hogy számomra mindez megvalósulhatott?

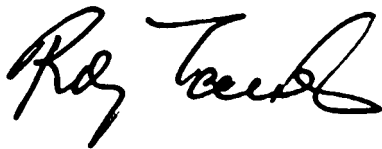
A másik, számomra nem kisebb csoda, hogy szerény lehetőségeimhez mérten részt vehettem a rendszerváltás folyamatában, hogy megérhettem az idegen csapatok távozását. Más kérdés, amit nem gondoltam volna, hogy amikor végre nincs török, tatár, német és orosz megszállás, akkor majd egymást fogjuk marcangolni...

Hetven év – lassan másfél évszázada annak, hogy létrejött az osztrák-magyar kiegyezés (és melleleg az úgynevezett zsidó emancipáció). Attól kezdve az ország egyértelműen felvirágzott, még ha ez egyeseknek nem is tetszett: a XX. század elejére Magyarország minden tekintetben utolérte a fejlett Nyugat színvonalát, sőt, szerény véleményem szerint az első világháború előtti években meg is előzte! Miért ne lehetne ma végre megvalósítani

egy magyar-magyar kiegyezést?! Miért ne lehetne, ha nem is szeretni, de legalább elviselni egymást?

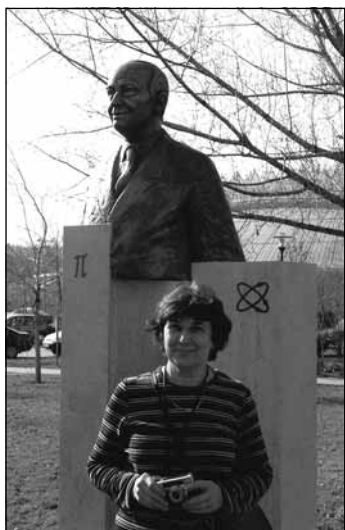
Hetven év – fájdalmas, hogy manapság újra hallani lehet azokat a hangokat (olykor már tetteket is), amelyek gyermekkoromban több százezer hűséges magyar honpolgár tragikus vesztét okozták, amelyek pusztulásba sodorták az egész országot, romhalmazzá tették fővárosunkat, megkeserítették emberek millióinak életét. Valóban képtelenek volnánk tanulni a történelemből?

Hetven év – „életünk ideje hetven év, jó erőben nyolcvan esztendő, dicsőségük baj és gyötrellem, mert gyorsan múlik, és mi tovarebbenünk” – olvashatjuk a bibliai Zsoltárok könyvében. Hamis illúziók, múltbeli ábrándok és gyűlöletbe fojtott irigység helyett kíséreljük meg békében élni röpke életünket! Környezetünkben ne a rosszat keressük, hanem fedezzük fel a jót, a szépet: a természet még megőrzött kincseit, a kulturális örökség értékeit, a baráti együttlét meghitt örömét, a családi élet, gyermekek, unokák boldogságát. Ahogyan a fenti idézet folytatásában, sok ezer évvel ezelőtt a költő is megfogalmazta: „Napjainkat számba venni taníts meg, hogy bölcs szívhez jussunk!”

Szathmáry Gyöngyi

szobrászművész (Szatmárnémeti, Románia, 1940. február 13.)

Neumann János-térplasztikával

Sokan megkérdezik tőlem: hogyan és mikor kerültem Magyarországra? Először pár hónapos koromban, amikor visszacsatolták Észak-Erdélyt. Másodszer 1947-ben, amikor két éve nem láttam Édesapám után jöttünk Nyíregyházára Édesanyámmal és három testvéremmel – a vasfüggöny előtti utolsó pillanatban. Apám a román hatóságok elől akkor menekült ide, amikor minden indok nélkül kezdték őrizetbe venni a magyar – főleg az értelmiségi – férfiakat. Az elhurcoltak közül sokan soha nem kerültek elő. Szüleimnek fájdalmas volt a szülőföld elhagyása, de nekünk, gyermekeiknek szerencsésnek bizonyult a döntésük. Itt nőhettünk fel és itt járhattunk iskolába.

Általános iskolai rajztanárom biztatására jelentkeztem az ország akkor még egyetlen képzőművészeti gimnáziumába. Nagyszerű tanári kar volt itt, csak a brutálisan vonalas, korlátolt és műveletlen igazgatót nem szerettük, aki korábban Soroksáron volt félelmetes rendőrfőparancsnok.

Kitűnő képességű diákok voltak osztály- és kollégista társaim. Közülük sokan jó művészek lettek, többekkel máig tartom a barátságot.

Budapestre kerülve sok új ismeret, csoda és lehetőség tárult fel előttem, és itt éltem át életem leglelkesítőbb és legmegrendítőbb – felnőtté avató – napjait, az 1956-os forradalmat. Csatlakoztunk az egyetemisták tüntetéséhez, majd a következő napokban több kollégista társammal a Tétényi úti kórházban jelentkezünk véradásra, és ápolónői munkát vállaltunk. Barátnőm – Magyar Kati – a kórház egyik mentőautójával november 7-én bement a tűzharcok közepébe. A Liszt Ferenc téren egy orosz tank szétlőtte a fehér zászlós vöröskeresztes autót. Megölték, kivégezték tizenhat éves osztálytársamat. 1958-ban nem tehettük ki az érettségi tablónkra a fényképét. Ma már a gimnáziumunk hősi halottja. 1990-től minden évben november 7-én az alma materben az emléktáblájánál gyülekezünk.

1958–63 között a Képzőművészeti Főiskolán a Mikus Sándor-féle osztály hallgatója voltam. A főiskola korlátok közé zárt szellemiségéből kiszabadulva Szegeden kezdtem el önálló életemet 1964-ben a Tanárképző Főiskola rajz és művészettörténet tanszékének oktatójaként. Itt tanítottam docensként 1997-ig.

Művészetpedagógia, családalapítás, szobrászat – állást, bizalmat és megbízásokat kaptam.

1967-ben megszületett Eszter lányom, az apja – Borvendég Béla építész – mesterségét viszi tovább. Zsuzsanna lányom 1972-ben született, díszlettervező.

1965-ben elkészült első nagyobb köztéri munkám. Ezt még sok közösségi megbízásra készült szobor és dombormű követte, kollektív és egyéni kiállítások, Derkovits-ösztöndíj, Munkácsy-díj.

Ám harmonikus, mozgalmas és izgalmasan tevékeny életemben jött egy mélypont: 1972-ben elveszítettem a hallásomat. Hathetes volt a lányom, a sírása ébresztett fel – a következő pillanatban láttam, hogy ordít, de semmit sem hallottam. Ettől kezdve 24 évig hatalmas CSEND-ben éltem, de nem lettem magányos. Állapotomon nem lehetett változtatni – a cochleában elhalt rendkívül érzékeny szőrsejt nem regenerálódik. Ekkor még sejteni sem lehetett, hogy az úrhajózás a fülműtétek területén is rohamos fejlődést hoz majd. Nem estem pánikba, nem volt bennem önsajnálát, lelkiileg egészséges akartam maradni, tudtam, ez csak akkor lehetséges, ha ugyanúgy élek tovább, mint addig.

Szerettem a főiskolai munkámat, és nem akartam abbahagyni. Megtanultam Vekerdi Zsuzsa logopédus segítségével három hónap alatt a szájról olvasást. A kollégáim és a diákok ragaszkodása, megértése és szeretete megerősítette az önbizalmamat. Artikulálva és lassabban beszéltek hozzám, én pedig megtanultam jobban odafigyelni a mimikára, az arcra, ezáltal emberismeretem is gazdagodott. Úgy érzem, betegségem nem vált sem pedagógiai, sem szobrászi tevékenységem hátrányára. A beszédet megértettem, de a zene nagyon hiányzott az életemből.

1996-ban már kitűnő, tökéletes cochleaimplantátumok jelentek meg. Ribári Ottó professzor megoperált, és újra HALLOK! Megismerhettem a lányaim hangját, újra járhatok koncertekre, telefonálhatok Amerikában élő Eszter lányomnak... Mikor műtét után megkaptam a hallókészüléket, Víg Tamás szobrásztársam és 1998-tól második férjem, hogy megbizonyosodjon a hallásomról, először a Boci, boci tarkát kezdte fütyülni, de a végét szándékosan hamisan fújta. Amikor a dallamot felismertem és megszólaltam: hamis a vége, akkor biztos volt benne, valóban jól hallok.

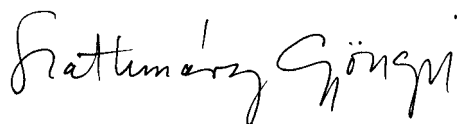
1997-től Budapesten élek, itt, a legendás Várbazárban férjemmel egy műteremben dolgozhattunk 2005-ig. Ekkor a száz évig szobrászok által használt műtermeket el kellett hagyniuk a művészeknek. Mi Visegrádon építettünk egy kisebb műtermet: ez a „mini-Ybl-bazár”.

Úgy alakult, hogy az utóbbi időkben a megbízásaim többnyire portrék voltak. 1999-ben volt a Nobel-díjas Békésy György születésének századik évfordulója. Tiszteletére nemzetközi konferenciát szerveztek Budapesten. Ribári professzor javasolta, hogy van egy olyan operáltja, aki szobrász, és áttételesen Békésy kutatásainak köszönheti a hallását. Nagy örömmel készítettem el a szobrot, a Puskás Tivadar Távközlési Technikumban állították fel.

Egyik megbízás hozta azután a másikat. Nagy egyéniségek, szellemi alkotók portrészobraikat készíthettem el sorra: Magyar Endre, Cházár András... Most lesz hamarosan a telefonhírmondó feltalálójának, Puskás Tivadar szobrának az avatója.

A személyiségüknek, zsenialitásuknak nem ellentmondó arcképet formákkal – kifejezést fokozó formákkal – igyekeztem konstruálni, de egyben olyat is, ami érvényes a témát adó személyiségére, szimbolikusan ki tudja fejezni korszakalkotó munkásságát.

Neumann Jánost öt zseniálisan művelt tudománya emeli a vállára az INFO-parkban.

Szekeres Károly

keramikus (Zánka, 1940. február 17.)

A napvilágot a zánkai faluvégén láttam meg. Szép, de nehéz gyermekkorom volt. Nem tartoztam a legjobb tanulók közé, mert a bar-kácsolás, festés, rajzolás sok időmet lekötötte. Herenden porcelánfestő-tanuló voltam, majd szakmunkásként dolgoztam. Szenvedéllyel rajzoltam és festettem tájakat, portrékat és tanulmányoztam kis és nagy mestereket. Közben a dolgozók levelező középiskolájába jártam. Felvételiztem a Magyar Iparművészeti Főiskolára, 1967-ben szereztem diplomát.

Herenden folytattam a porcelánmesterséget tervezőként. Egy év után kerámiaüzem létesült Herenden, a gyár elindításában első prototípusokat és technológiai kísérleteket végeztem. Több használati edényegyüttest, főző-, sütőedényeket terveztem. A közel négy évtized alatt több tízmillió darab járta be a világot a Távolságtól Nyugatig. Jelenleg is, kis számban, de gyártják termékeimet.

A sokszorosítható termékek mellett a kezdetektől fogva az agyagban rejlő lehetőségekkel kísérletezve építészeti, szobrászati, festészeti, technikai mesterségbeli kísérleteket folytatam saját műhelyemben.

Szembeszállok az ősi anyaggal, viaskodok vele, alakítom, formálom, többféleképp jelenítem meg, de tudom, hogy nem én leszek győztes.

Nagy kalandot jelentett számomra a kerámiamesterség, de már látom,

nem jutok a végére. Jelenleg is folyamatos kiállító vagyok, egyéni és csoportos kiállítások, vizsem, hozom az anyagot, kissé értelmetlennek látszik, de mégis azt teszem, mert ezt a feladatot mérte rám a sors.

Nem panaszkodhatok, megéltem egy világháborút, egy forradalmat, amit kétszer is ugyanazok levertek. Megéltem egy hiánygazdaságot, most pedig a bőség zavarát. Elnézem, apró falvakon keresztül ház nagyságú kamionok szállítják a tömegtelen árut, amelynek egy része hamarosan a szemétdombra kerül.

Vajon milyen kultúrréteg marad utánunk, évezredek elmúltával?

Azt hiszem, nem lesz érdemes kutatni utána.

Egyéni kiállításaim

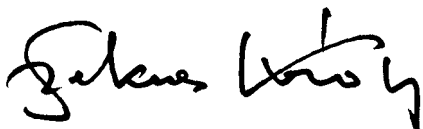
1973: Veszprém, Bakonyi Múzeum; 1979: Tihany, Kerámikusok kiállító háza; Budapest, Fényes Adolf Terem; Nagykanizsa, Múvelődési Ház; 1982: Koppenhága, Gladsaxe Városháza; 1984: Balatonfüred, Balaton Galéria; 1986: Székesfehérvár, Vörösmarty Színház; 1989: Veszprém, Petőfi Színház; 1991: Pécs, Parti Galéria; 1995: Veszprém, Csikász Galéria; 1998: Tihany; 2000: Veszprém, Mestermű Galéria; Regensburg; Zánka, állandó kiállítás; 2006: Balatonfüred, Kisfaludy Galéria; 2009: Balatonalmádi, Pannónia Kulturális Centrum

Köztéri munkáim

1966: Zánka, Ifjúság, *alumínium* leányszobor, 2 m; 1971: Budapest, Petőfi Sándor utcai porcelánrelief, 4 m; Szekszárd, porcelánrelief, 150 m²; 1977: Veszprém, kőcserép plasztika, Budapesti u., 3 m; 1984: Herend, *Az összetartozás emlékműve*, porcelán, 4 m; Pécs, kerámiaplasztika, 2 m; 1985: Veszprém, Kossuth Lajos utcai kerámiaplasztika; Budapest, Sportszálló, porcelánplasztika, 6 m; 1988: Veszprém, Petőfi Színház akusztikus falburkolatai, 850 m; 1999: Herend, Porcelánium kerámiaszobrászata; Zánka, Millenniumi emlékmű (mészkö); Herend, Porcelángyár, díszkút (márvány); Zánka, Sellő kút; 2002: Budapest, Új Nemzeti Színház homlokzati szobrászata Schrammel Imrével (16 db); Keszthely, Színház és Konferenciaközpont homlokzati szobrászata Schrammel Imrével és Vásárhelyi Emesével; 2003: Vindornyaszőlős, szökőkút; 2004: Zánka, ravatalozó, kerámia dombormű

Művészeti díjaim

1970: Fiatal Iparművészek Kiállítása, I. díj; 1973: Veszprém Megyei Őszi Tárlat, nívódíj; 1974: SZOT-díj; 1975: Pécs, Kerámiapar Kiállítása, I. díj; 1977: Munkácsy Mihály-díj; 1978: Pécs, Kerámiabiennálé, II. díj; Vallauris: Kritikusok díja; Sopot: érem; 1979: Kecskemét, Triennálé, I. díj; Vallauris: aranyérem; 1983: Művészeti Alap: nívódíj; 1984: Faenza: ezüstérem; Észak-dunántúli tárlat: díj; Ankara: Európa-Ázsia biennálé, különdíj; Erdemes művész; 1987: Zágráb: oklevél; Pécs, Kerámiabiennálé: különdíj; 1997: Keszthely, Pelso-kiállítás: a Kulturális Minisztérium díja; 2000: Veszprém: Pro Comitae; Zánka község díszpolgára

Czilczer Olga

költő, író, drámaíró (Szeged, 1940. február 20.)

Letagadnám az 1940-et. Mondjuk, hogy 1980-ban születek, vagy – mit nekem húsz-harminc esztendő! – 2010-ben. S ha az öröm nem csupán a paradicsomban termő, mely elveszett, sőt soha nem is létezett, de terem belőle az írásban, nézelődésben, olvasgatásban, zeneközelben is, ha nappal nem, hát az alvás elorozható éjszakai óráiban, akár újra is kezdeném. No jó, de akkor kérdezhetnék, amit ilyenkor szokás: mit tennék úgy vagy mit másképpen, mit próbálnék lerázni irhámról, ignorálni, átaludni, meg nem történtté stilizálni, hogy azért végül is az legyek, aki most,

merthogy másnak lenni (más múlttal más), ha jobban meggondolom, nemigen szeretnék. Magamat hiszem a bőrömben, nagyjából magamat. Igaz, egy élhetőbb (egy kellemesebb, egy testhezálló) környezetben szívesebben hinném.

Ne mondj le semmiről! Ha saját személyemet nem is, a Költő intelmét viszont meg kellene tagadnom, a tiltást megengedésre fordítva. Lemondanék az innen nézve csak órákban számolható gyerekkor bizonyos mozzanatairól, de hogy pontosan melyekről, azokat nehezen tudnám most felsorolni. Az órák egymásra torlódnak, elszakadnak, kisiklanak, ütköznek, oda-vissza zakatolnak, mint egy játékvonat.

Le kell mondani, bizony, s még a szerény igények mellett is, mennyi mindenről! Az Életről lényegében: ezt már akkor is tudtam, amikor az antológia a Babits kínálta, fenti címmel, ötszáz sorommal és Csorba Győző bevezetőjével 1974-ben megjelent. Nemes Nagy Ágnes akkor azt mondta biztatásul, ezeket a verseket már nem kell szégyellenem (megtagadnom). Ma már nem várnék ott a Királyhágó utcai lakás ajtaja mellett árnyékként a falhoz lapulva jó negyedórát, inkább becsöngetnék másodszor is, ha az az első csöngetés olyan halványra sikerült, hadd tudja meg a Költőnő, hogy itt vagyok, megjöttem. Aztán behívna, mint ahogy behívott, s elbeszélgetnénk, mint ahogy elbeszélgettünk, a költői képről, a nőről, aki verset költ, s megpróbál a (nem mindig barátságos) környezetéhez idomulni, Gelléri Andor Endréről, akihez szerinte hasonlítok. Ezt a megállapítását nem fejtette ki, elröppent szívárványos ötlet szinten, hangulat sugallta hasonlat szinten.

Akkor éppúgy nem érzékelttem a megállapításba foglalt dicséretet (talán nem is gondolták bele), mint korábban, a hevenyészett házi hangverseny után. Zongoratanárnőm, egy másodkézből Liszt-növendék, egy kivételesen zseniális, de névtelen művész által mondatott ki akkor a dicséret, mely Chopin cisz-moll etűdjének előadására vonatkozott. „Ez olyan volt, mintha én játszottam volna. S ezen a rossz zongorán!”

Más, több biztatást is kaptam persze, s kapok ma is, kilenc kötettel a hátam mögött (a leszólásokról – s persze azokból is jutott bőséggel – most nem beszélnék). Ezek ahhoz kellene, hogy az ember megérje a hetvenet, s hogy

a nem mindig optimális körülmények között is (akárcsak egy rossz zongorán) felszínre tudjon hozni a bentiekből valamit.

Megjelent köteteim

A függőleges ablaksor (Magvető, 1982)

Előttem a madárfütyty (Magvető, 1987)

Tányéron a maradék hold (Magvető–Orpheusz, 1992)

Küszöbön egy rongybagoly (Liget, 1995)

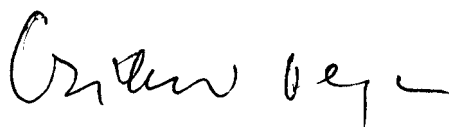
Chess in the Afternoon (Sotto Voce Press, Maynouth, 1998)

Felhők, jegyzetlapok (Pro Pannonia, 2003)

Engedelmes planéták (Pro Pannonia, 2006)

Világjáró – Versek Bobó könyvéből (2007)

Bobó könyve – Történet egy kisfiúról, aki felfedezi Akiremát (Palatinus, 2008)

Csillaghy András

nyelvész, filológus (Budapest, 1940. február 23.)

Egy régi, jómódú családban születtem: derű, zene és idegen nyelvek... Emlékszem, hogy egy aranyos francia mademoiselle-lel franciául kezdtem el valamikor beszélni, aztán egy szigorú, vasorrú német fräuleinnel pedig németül, anyámmal magyarul, és apámmal is; csakhogy ő aztán olaszul dudorászott Verdi-, Puccini- meg Donizetti-áriákat, később első latintanárom lett, és áradt belőle az európai kultúra és a magyar – családi vagy nem családi, pl. politikai – anekdota. Utána értesültem arról, hogy mit jelent menekülni, és belekóstolhattam éveken keresztül Európa „mindenféleségébe”. Végre kikötöttünk a felszabadult Velencében, és annak a Lidóján egy Mike nevű nagydarab ameri-

kai katona, aki Pinuccia nevű szobalányunknak udvarolt, hozott nekem és öcsémnek minden nap csokoládét és rágógumit. Ez utóbbit nem szerettem, de a csokoládét nagyon.

Felnevelődtem, és lett belőlem klasszika-filológus (ógörög, latin, olasz), mint ahogy az akkori Olaszországban

kellett. Otthon azért szigorúan és következetesen magyarok voltunk. Akkoriban Velencében egy aranyos magyar kolónia létezett: mákos tésták, karácsony, Szent István-mise stb. Különben most is létezik, és most bársonykesztyűvel, de biztos kézzel a magyar konzulátus központjából a csodálatos Rossi Anna hangol minket össze.

Carlo Taglialininek, egyetemi tanáromnak (Gombocz Zoltán olasz

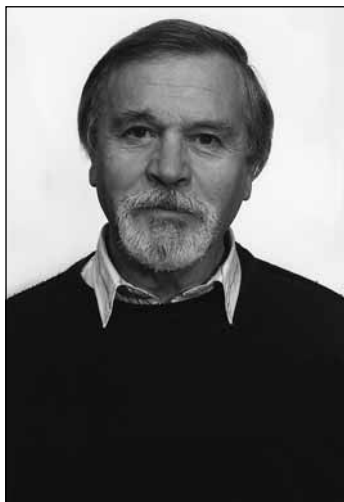
tanítványa és tanársegédje) és Vittore Branca professzornak (a nagy Boccaccio-szakértőnek) köszönhetem, hogy átvezettek a klasszika-filológiából az uralisztikába, a velencei keleti nyelvek karán kellett altaji nyelvekkel és magyar komparatistikával foglalkoznom. Végtelen szeretettel emlékszem Kardos Tiborra, akitől a hatvanas években Velencében a Societé Européenne de Culture, a SEC konferenciáin kaptam az első magyar egyetemi könyveket. Ott találkoztunk rendszeresen Ignótus Pállal, Fejtő Ferencsel és az akkori magyar kultúra legkiválóbb képviselőivel. Balázs János, Fábián Pál és Fogarasi Miklós nyelvész-tanárainak köszönhetem, hogy a „menekülés éveit” után finoman visszavezettek a kellemes, szellemes, meleg budapesti és magyarországi mindennapokba. Alma materem a Padovai Egyetem volt, de a tanársegédi rövid évek után a velencei Ca

Foscari, a Firenzei Egyetemen (Hubay Miklós után) és az Udinei Egyetemen tanárkodtam és tanítok a mai napig. Életem folyamán több száz diákot tanítottam általános nyelvészetre, uráli és altaji filológiára, komparatistikára nyelv és irodalom területeken, de magyarra és nyelvpszichológiára is. Szeretek tanítani, mert a diákokkal és a diákoktól tanultam a legtöbbet az életemben. Rektoraim többször vezetői feladatokkal bíztak meg: tanszék, tanszékcsoporthoz, központi lektorátus, egyetemi kar, vagy ahogy ők mondják, fakultás. Mostanság az Udinei Tudományegyetem kiadóját (Forum University Press) vezetem, már nyolc éve. Nem szerettem soha a vezetői színészkedését, de szeretem az értelmes felelősséget és az aktív életet.

Chungy Audin's ?

Cs. Németh Lajos

színművész (Karcag, 1940. február 24.)

„Ez a pála olyan pála, amilyen pála nincs több pála” – mondotta volt viccesen egy alkalommal a Madách Színház sokat megélt ügyelője. Szavai megmaradtak emlékezetemben, és sokszor bebizonyosodott számomra, hogy mennyire igaz ez a tömör bölcsesség. Tartalmazza hivatásunk, színészi mesteriségünk, egész pályánk sokszínű, szerelletes és gyötrelmes lényegét.

Aki 1940-ben született, mint én is, az igen változatos gyermekkort, fordultatos iskolai éveket, sűrű történelmi változásokat élhetett át, míg a felnőttkort elérte. Majd ki-ki érdeklődési köre, ambíciója, tehetsége szerint nekivághatott a nagybetűs ÉLET-nek. Magam Thália kisasszony szolgálatába álltam, s ma is hálás vagyok, hogy ebbe a csodálatos, semmihez sem hasonlítható világba

csöppentem. Debrecen: Csokonai Színház (2 év), Budapest: Madách Színház (26 év), Józsefvárosi Színház, Népszínház, illetve megváltozott nevén Budapesti Kamaraszínház (20 év) – ezek voltak „templomaim”. Ha beszámítom a főiskolás

Makszim Gorkij: *Kispolgárok*
Nyíl szerepében, Bessenyei Ferencsel

éveket is, amikor már játszhattam a Madách és a régi „nagy” Nemzeti Színházban (1965-ben eltörölték a föld színéről) – immáron ötven éve eszem a színészet keserédes kenyerét.

Sok szerepet eljátszottam a „világot jelentő deszkákon”, filmek, tévéjátékok, rádiós adaptációk gyakori résztvevője voltam, és a szinkronstúdiókban sem vagyok idegen. Állami kitüntetésben nem részesültem, de elértem, ami a pályán a legfontosabb: megbecsült színész vagyok – és ennyi talán elég is!

Biztatásul az utánam jövő színészgenerációknak elmondok egy közelmúltban velem történt esetet. Vidéki színházi előadás után, visszaérkezvén Budapestre, éjjel 1/2-kor taxiba ültem, hogy hazamenjek. Bemondtam a címet, mire a sofőr, egy halk szavú, idős úr megszólalt a félhomályban: „Megismertem a hangját, művész úr. Én ám emlékszem még arra, ahogy ön a Nyíl szerepét játszotta a *Kispolgárok*ban. Nagyon tetszett nekem.”

Egy pillanatra meghökkentem: hisz az olyan régen történt. Majd kisvártatva megbizsergette valami a szívemet, s arra gondoltam: lehet, hogy mégis érdekes volt...?!

A. Kémes Lajos